

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ВАСИЛЕНКО МАРИНА МИКОЛАЇВНА

УДК 378.091:796.4.071.4]:005.336.5

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІТНЕС-ТРЕНЕРІВ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті фізичної культури і спорту України, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор
СУЩЕНКО Людмила Петрівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри фізичної реабілітації.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БЄЛІКОВА Наталія Олександрівна,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки,
завідувач кафедри теорії фізичного виховання,
фітнесу та рекреації;

доктор педагогічних наук, професор
СВАТЬЄВ Андрій В'ячеславович,
Запорізький національний університет,
завідувач кафедри фізичної культури і спорту;

доктор педагогічних наук, професор
ПРИСТУПА Євген Никодимович,
Львівський державний університет
фізичної культури,
ректор.

Захист відбудеться 27 грудня 2018 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 27 листопада 2018 року.

**Т. в. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради**

О. Л. Шевнюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стратегія модернізації системи вищої фізкультурної освіти спрямована на інтеграцію до світового освітнього та наукового простору, підвищення її якості й оперативне реагування на інноваційні зміни на ринку праці. Професія «фітнес-тренер» є новою для спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», що потребує реорганізації традиційної системи підготовки кадрів та створення нових підходів до її проектування. Доцільність професійної підготовки фітнес-тренерів у закладах вищої освіти зумовлена сукупністю зовнішніх та внутрішніх чинників, серед яких провідними є: соціальний запит на фахівців нової формації, здатних надавати фітнес-послуги населенню; орієнтація пріоритетів суспільства на здоровий спосіб життя; формування фітнесу як наукової та навчальної дисципліни, його юридичне визнання; динамічний розвиток фітнес-індустрії в Україні та наявний економічний ефект.

Основу дослідження становлять концептуальні положення нормативних документів, зокрема Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 №1556- П (із змінами і доповненнями); «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»; «Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року» (проект); Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»; Постанови Кабінету міністрів «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року»; Закону України «Про освіту» від 05.09.2017, № 2145-VIII; Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (із змінами) від 24.12.1993, № 3808- XII; Національного класифікатора України «Класифікатор професій» ДК 003:2010.

Концептуальні напрями дидактики вищої школи ґрунтовно опрацьовували вітчизняні вчені О. В. Биковська, В. І. Бондар, В. А. Василенко, Л. П. Вовк, Н. М. Дем'яненко, Г. М. Падалка, В. С. Паламарчук, В. Д. Сиротюк та інші.

Науковці П. М. Гусак, М. С. Корець, О. В. Матвієнко, О. С. Падалка, Н. Г. Протасова, Н. М. Рідей, О. О. Романовський, С. О. Сисоєва, О. Л. Шевнюк, М. К. Шеремет та ін. у своїх публікаціях розкривають питання, пов'язані з підвищенням ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що упродовж останнього десятиліття педагоги-дослідники надають значної уваги проблемі професійної освіти у сфері фізичної культури і спорту. Так, у цьому контексті розкрито: теоретичні й методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (О. Ю. Ажиппо, П. Б. Джуринський, Є. А. Захаріна, Л. І. Іванова, Н. І. Степанченко, О. В. Тимошенко та ін.); концептуальні основи професійної підготовки фахівців у галузі фізичної культури та спорту (М. М. Ебзеєв, Р. В. Клопов, В. А. Магін, Л. П. Сущенко, С. А. Хазова та ін.); теоретичні й методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації та фахівців зі здоров'я людини (Н. О. Белікова,

Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко та ін.); концептуальні засади професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів (Є. О. Павлюк, А. В. Свасьєв та інші).

Разом з тим проаналізовано ретроспективу становлення фітнесу та рекреації (О. В. Андрєєва, С. В. Бренч, Л. Ващук, В. І. Григорьєв, Л. В. Ейдельман, В. І. Лисицька та ін.) й питання феноменології та термінології фітнесу (А. А. Боляк, В. Е. Борилкевич, О. В. Завальнюк, О. Г. Сайкіна, Е. Т. Хоулі та ін.); вивчено основи програмування занять з фітнесу (О. Л. Благій, Л. Я. Іващенко, Е. Хоулі та ін.) й фітнес-технології різної спрямованості (Л. Ващук, Н. О. Гоглювата, О. Я. Кібальник, Ю. І. Томіліна та ін.); досліджено специфіку та функції професійної діяльності фітнес-тренера і тренера з аеробіки (В. О. Коваленко, О. К. Корносенко, Г. М. Лаврухіна, А. В. Менхін, Л. В. Сиднева та інші).

Науковий інтерес для нашого дослідження становлять роботи О. А. Атамась, А. А. Гладишева, Н. В. Гуциної, В. О. Пономарьова, Д. В. П'ятницької, О. Г. Сайкіної, П. А. Слобожанінова, А. О. Твеліної щодо методичних аспектів підготовки майбутніх фітнес-тренерів та фахівців різних спеціалізацій для сфери оздоровчого й спортивного фітнесу в закладах вищої освіти.

Проблема професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів постала предметом дослідження О. К. Корносенко.

Вчені (М. В. Дутчак, О. В. Корх-Черба, Т. Е. Круглова, Є. Н. Приступа, О. Г. Сайкіна, Ю. В. Смирнова, D. E. Berger, J. W. Coburn, R. Cotton, M. H. Malek, D. P. Nalbone та ін.) наголошують на важливості розв'язання проблеми професійної підготовки фітнес-тренерів у закладах вищої освіти та вказують на невідповідність рівня підготовленості фітнес-тренерів вимогам роботодавців та необхідність подолання фрагментарного й вузькоспеціалізованого навчання цих фахівців.

Водночас, ґрунтовний аналіз наукової літератури засвідчив, що проблема професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти не була предметом широкого кола досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців й недостатньо досліджена у педагогічній теорії.

Актуальність означеної проблеми полягає у подоланні суперечностей, що виникають між:

- вимогами суспільства та ринку праці до ефективної професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів і недостатнім рівнем сформованості їхньої професійної компетентності;

- процесами реформування сучасної вищої школи та недостатнім їх урахуванням у професійній підготовці майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти;

- існуючою практикою професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів та несформованістю в Україні теоретико-методологічного підґрунтя для реалізації цієї підготовки у вищій школі;

- спрямованістю вищої освіти на європейську інтеграцію та недостатнім

урахуванням позитивних здобутків світового досвіду в царині підготовки кадрів для фітнес-індустрії у вітчизняних закладах вищої освіти.

Соціальна значимість професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, недостатня теоретична й практична розробленість означеної проблеми, виявлені об'єктивні суперечності зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана в контексті реалізації статей Закону України «Про вищу освіту».

Дослідження виконувалися відповідно до теми Зведеного плану НДР сфери фізичної культури і спорту на 2010–2015 р. «Удосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу і рекреації» (Державний реєстраційний № 0111U001735).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного університету фізичного виховання і спорту України (протокол № 7 від 10 квітня 2012 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 5 від 29 травня 2012 року).

Мета дослідження полягає у розробці та експериментальній перевірці системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти й дослідити генезу її становлення в Україні.

2. Узагальнити практичний досвід професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закордонних та вітчизняних закладах вищої освіти.

3. Визначити структуру професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, й охарактеризувати критерії, показники та рівні її сформованості.

4. Обґрунтувати концепцію професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

5. Розробити систему професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти та організаційно-методичний супровід її реалізації.

6. Експериментально перевірити ефективність розробленої системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх тренерів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – система професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Концепція дослідження ґрунтується на сукупності теорій пізнання, методологічних підходів й теоретичних положень та реалізується в контексті досліджуваної проблеми на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому і технологічному рівнях.

На філософському рівні – це положення діалектики та екзистенціального підходу, що ґрунтуються на принципах історизму та законах «заперечення заперечення», загального зв'язку й взаємозалежності, єдності та боротьби протилежностей, діалектичній єдності змісту й форми, принципах створення власної системи сенсів та мотивів, усвідомлення важливості морального вибору й відповідальності за нього.

На загальнонауковому рівні – це системний підхід, що потребує максимально можливого врахування усіх аспектів проблеми в їх взаємозв'язку та цілісності; ідеї соціокультурного підходу до дослідження проблем вищої професійної освіти.

На конкретно-науковому рівні – це теоретичні положення нормативно-правових актів, фундаментальні теорії зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема теорії сучасної загальної педагогіки; теоретичні уявлення про організацію освітнього процесу; теорії особистості та її розвитку в навчанні й діяльності; теорії й методики спортивного тренування, теорії й методики фізичного виховання; теоретико-методологічні засади формування системи спорту для всіх в Україні; концепції рекреаційно-оздоровчої діяльності різних груп населення; концептуальних основ фітнесу; термінологічний апарат дослідження, концептуальні положення професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Технологічний рівень концепції дослідження передбачає розробку програми дослідження та вибір методів дослідження.

Програма дослідження містить теоретичну та практичну складові.

Теоретична складова програми дослідження містить розкриття сутності проблеми, сформульовані об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, висунену загальну гіпотезу дослідження, попередній аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закордонних та вітчизняних закладах вищої освіти, розробку теоретико-методологічних засад професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів.

Практична складова програми дослідження спрямована на здійснення констатувального та формувального експериментів.

Методологічним підґрунтям для обґрунтування концепції дослідження професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти визначено такі методологічні підходи:

– діалектичний (передбачає необхідність проектування системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти з позицій аналізу історичних періодів та основних тенденцій її становлення й циклічного розвитку; необхідність виявлення, усвідомлення й подолання суперечностей між наявними ресурсами особистості та вимогами, що до неї висуваються; суперечностей між педагогічним та ринковим аспектами діяльності фітнес-тренера; між комерціалізацією поняття «освітня послуга» та несумісністю товарних відносин у навчально-виховному процесі);

– екзистенціальний (дає можливості для спрямування професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти на створення умов

для формування в студентів власної системи мотивів та цілей, рефлексії, усвідомлення важливості морального вибору й відповідальності за нього, формування пріоритету цінності творчості та праці);

- системний (дає підстави тлумачити професійну підготовку майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти як відкриту педагогічну систему);

- соціокультурний (передбачає необхідність орієнтації стратегічних й тактичних завдань професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти на чинники соціокультурної ситуації);

- акмеологічний (спрямовує професійну підготовку майбутніх фітнес-тренерів на формування у них особистісної спрямованості на максимальну професійну та особистісну самореалізацію);

- компетентнісний (орієнтує професійну підготовку майбутніх фітнес-тренерів на результат, тобто поступове формування у них професійних компетентностей);

- професіографічний (передбачає з'ясування професіографічних складників діяльності фітнес-тренера, зокрема професійно важливих якостей особистості як основи для початкової стадії при проектуванні змісту професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів);

- особистісний (передбачає розробку системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів з урахуванням їхніх базових потреб, очікувань, рівня професійної та навчальної мотивації й індивідуально-типологічних особливостей);

- діяльнісний (передбачає моделювання структури навчально-професійної діяльності студента на основі конкретних виробничих функцій фітнес-тренера, активізацію й переведення його на позицію суб'єкта пізнання, праці й спілкування, вольового спонукання до формування умінь стратегічно та оперативно планувати навчальну діяльність й оцінювати власні досягнення).

Сукупність цих методологічних підходів, вихідних концептуальних положень, їх взаємодоповнюваність та коригування, забезпечує можливість всебічного пізнання досліджуваного феномену професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Загальна гіпотеза дослідження полягає в тому, що професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти набуває ефективності, якщо вона здійснюється на основі обґрунтованих теоретичних і методичних засад, що розкривають структуру професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, концепцію, систему професійної підготовки таких фахівців та відповідний організаційно-методичний супровід.

Загальна гіпотеза конкретизована у **часткових гіпотезах**, згідно з якими якість професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти значно підвищиться, якщо:

- врахувати позитивні здобутки світового досвіду в царині професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти;

- з'ясувати вимоги роботодавців до результативності професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти;

– розробити модель системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти;

– застосувати діагностичний інструментарій для визначення рівнів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти;

– виявити педагогічні умови, що сприяють успішності досягнення мети професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й визначених завдань були застосовані такі методи:

– *теоретичні*: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел – з метою теоретичного аналізу проблеми професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти; історико-логічний метод – з метою дослідження генези становлення професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти України; аналіз документальних матеріалів та інтернет-ресурсів – з метою узагальнення практичного досвіду професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закордонних закладах вищої освіти; дедуктивний, аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний, індуктивний методи – для визначення структури професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, й характеристики критеріїв, показників та рівнів її сформованості; системний метод, формалізація – для обґрунтування концепції професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти; ідеалізація та педагогічне моделювання – з метою розроблення системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти та організаційно-методичного супроводу її реалізації;

– *емпіричні*: анкетування, метод експертних оцінок – з метою узагальнення практичного досвіду професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вітчизняних закладах вищої освіти; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний, що складався з підготовчого, основного і контрольо-аналітичного етапів); тестування (дидактичне та психодіагностичне) – з метою експериментальної перевірки ефективності розробленої системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти;

– *методи статистики*: методи описової статистики, непараметричні методи порівняння для залежних вибірок (зокрема коефіцієнт конкордації W), методи порівняння номінальних даних (критерій однорідності χ^2 Пірсона) – з метою опрацювання результатів педагогічного експерименту та визначення достовірності отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* сформульовано та науково обґрунтовано теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти;

– розроблено систему професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, що є підсистемою загальної системи вищої освіти фахівців сфери фізичної культури і спорту, утворюється упорядкованою єдністю об'єктивно взаємопов'язаних і взаємообумовлених структурних підсистем

(блоків), забезпечує формування професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів; системотвірним фактором у ній є сукупність соціального запиту, вимог роботодавців, нормативної бази, світового досвіду підготовки та цільового блоку (мета і завдання професійної підготовки, компоненти та види компетентностей майбутніх фітнес-тренерів); системорегулювальним – методологічний блок (комплекс методологічних підходів та принципів); системонаповнювальним – сукупність змістового блоку (навчальний план та етапи професійної підготовки), організаційно-технологічного блоку (методи, засоби, форми навчання, педагогічні умови, суб'єкти педагогічної діяльності) та діагностично-результативного блоку;

– обґрунтовано авторську концепцію професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, яка визначає її мету, термінологічний апарат, методологічні підходи, закономірності та сукупність загальних і специфічних принципів;

– визначено структуру професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, містить мотиваційний, аксіологічний, гносеологічний, особистісний і праксеологічний компоненти й утворюється системою загальних, базових і спеціальних компетентностей (дидактично-рухової, проектувально-конструкторської, контрольної-аналітичної, організаційно-регулятивної, мотиваційно-комунікативної та маркетингово-комерційної);

– створено діагностичний інструментарій для оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, який містить: комплекс діагностичних методик, критерії (мотиваційно-вольовий, ціннісно-смысловий, когнітивно-інтелектуальний, операційно-технологічний, соціально-психологічний), показники та рівні;

– *уточнено* змістові характеристики понять: «професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти», «професійна компетентність майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти», «фітнес-тренер», «майбутній фітнес-тренер», «фітнес-послуга»; історичні аспекти становлення системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів в Україні та своєрідність професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти США та Канади, Великої Британії, країн Європейського Союзу та Австралії;

– *удосконалено* зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти;

– *подальшого розвитку набули* наукові положення щодо застосування сучасних інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологій у процесі моніторингу результативності професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в закладах вищої освіти впроваджено систему професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів та Галузевий стандарт вищої освіти підготовки з галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» за напрямом

6.010203 «Здоров'я людини»: освітньо-кваліфікаційну характеристику, освітньо-професійну програму та засоби діагностики якості вищої освіти (кваліфікація 3475 «Фітнес-тренер»); підготовлено монографію «Професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти: теорія та методика»; створено навчально-методичні комплекси з дисциплін «Вступ до спеціальності», «Фітнес-технології», «Професійна майстерність», «Рекреаційні технології», «Практика за профілем майбутньої роботи» та «Ознайомча практика», а також комп'ютерну програму «ВСІ: педагогічна діагностика рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів» (у співавторстві з Л. П. Сущенко та В. О. Івченко отримано Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 80629 від 30.07.2018, видане Управлінням державних реєстрацій Департаменту інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України).

Матеріали дослідження можуть бути використані науково-педагогічними працівниками при створенні навчальних посібників, методичних рекомендацій з професійно орієнтованих дисциплін, студентами у процесі підготовки науково-дослідних та кваліфікаційних робіт, наукових і творчих проектів, а також у системі підвищення кваліфікації фахівців відповідного профілю.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка від 15 травня 2018 року № 07-10/744), Національного університету фізичного виховання і спорту України (довідка від 01 червня 2018 року № 018-622), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка від 29 травня 2018 року № 1255), Харківської державної академії фізичної культури (довідка від 31 травня 2018 року № 021/433), Хмельницького національного університету (довідка від 12 червня 2018 року № 81), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка від 31 травня 2018 року № 10/17-1475).

Особистий внесок здобувача. Усі наведені в дисертації результати отримані автором самостійно. У спільних публікаціях автором: розроблено методологічні підходи до дослідження професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти [16]; проаналізовано історичні етапи становлення професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти [17]; визначено перелік професійних обов'язків фітнес-тренерів [18, 26]; розкрито сутність компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів [23]; охарактеризовано специфіку професійної підготовки у Федеративній республіці Німеччині, Республіці Австрії та Естонській Республіці [25]; обґрунтовано базові професійні компетентності та результати навчання бакалавра зі здоров'я людини, зміст освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом підготовки 6.010203 «Здоров'я людини», кваліфікація 3475 «Фітнес-тренер» [35]; описано структуру навчальних планів закладів вищої освіти Чеської республіки, у яких здійснюється професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів [29]; розкрито рівні готовності до професійної діяльності фахівців у сучасних центрах оздоровчого фітнесу, SPA& Wellness [36]; охарактеризовано діагностичний інструментарій для оцінювання рівнів

сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти [37]; здійснено інтерпретацію результатів [22].

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено й обговорено на науково-практичних конференціях, зокрема, *міжнародних*: «Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та туризму» (Запоріжжя, 2012, 2013, 2016); «Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді» (Бердянськ, 2013); «Актуальні проблеми вищої професійної освіти України» (Київ, 2014, 2017); «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2014, 2016); «Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи» (Маріуполь, 2015); «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (Київ, 2014, 2013, 2018); «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017); «Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку» (Харків, 2017); «Здоров'я, фізичне виховання і спорт: перспективи та кращі практики» (Київ, 2018); *всеукраїнської*: «Європейські цінності спортивної освіти» (Київ, 2018); засіданнях кафедри Національного університету фізичного виховання і спорту України та кафедри фізичної реабілітації Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Кандидатська дисертація на тему «Физические средства реабилитации в подростковой гинекологии» зі спеціальності 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення була захищена 1999 року в Національному університеті фізичного виховання і спорту України.

Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження опубліковано в 37 наукових працях, серед яких: 1 монографія, 16 статей у наукових фахових виданнях України, 6 статей у виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних, серед них 3 статті у зарубіжних фахових виданнях; 12 статей у збірниках матеріалів конференцій та інших виданнях, 1 нормативний документ, 1 комп'ютерна програма.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел (628 найменувань), 14 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 544 сторінки, серед них 407 сторінок основного тексту. Дисертація містить 56 таблиць та 71 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраного напрямку дослідження; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методологію дослідження; розкрито методи дослідження, його наукову новизну й практичне значення; подано інформацію про особистий внесок здобувача в опублікованих у

співавторстві працях, апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти як наукова проблема»** здійснено аналіз стану розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів в умовах реформування вищої освіти; з'ясовано історичні передумови становлення системи професійної підготовки фітнес-тренерів у закладах вищої освіти; розкрито сутність дефініцій загального та спеціального контексту професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Аналіз педагогічної літератури та наукових джерел з проблем фізичної культури і спорту дав підстави з'ясувати, що з позицій сьогодення ідея модернізації вищої освіти у цій сфері є пріоритетною, відповідає всім позиціям освітньої політики України та має чітко окреслену нормативно-правову базу.

Аналіз педагогічних досліджень (О. Ю. Ажиппо, Н. О. Белікова, П. Б. Джуринський, Є. А. Захаріна, Л. І. Іванова, Р. В. Клопов, Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко, Є. О. Павлюк, А. В. Сватсьєв, Н. І. Степанченко, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко) засвідчив, що коло наукових інтересів у частині професійної освіти в сфері фізичної культури і спорту є різноплановою. Так, розкрито концептуальні засади підготовки майбутніх фахівців у галузі фізичної культури та спорту, учителів фізичної культури, фахівців зі здоров'я людини, з фізичної реабілітації та майбутніх тренерів-викладачів. Разом з тим встановлено, що окремі аспекти підготовки фахівців різних спеціалізацій для сфери оздоровчого та спортивного фітнесу в закладах вищої освіти досліджували О. А. Атамась (формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу); М. Р. Батіщева (підготовка майбутніх учителів фізичної культури до проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу з дівчатами-старшокласницями); К. Д. Волков (формування спеціальних професійних компетенцій майбутніх фахівців для роботи в оздоровчому фітнесі, зокрема інструкторів тренажерного залу); О. С. Гладишев (підготовка «фітнес-фахівців» у процесі навчання студентів фізкультурно-спортивного профілю на базі факультету додаткової освіти); О. К. Корносенко (специфіка використання засобів і методів підготовки майбутнього фітнес-тренера на прикладі навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання оздоровчого фітнесу», система професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах); Т. С. Лисицька (методика викладання аеробіки), В. О. Пономарьов (формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх тренерів з атлетичної гімнастики, які працюють у фітнес-клубах), О. Г. Сайкіна (підготовка фахівців з дитячого фітнесу в системі додаткової освіти); Л. В. Сиднева (процес викладання дисципліни «Оздоровча аеробіка» для студентів закладів вищої освіти фізкультурного профілю), П. А. Слободжанінов (формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій) та інші. Зроблено висновок про те, що дослідники аналізують цей процес з позицій додаткової освіти або обмежуються лише одним із компонентів цієї діяльності, й не були обґрунтованими концепція

та система професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Результати ретроспективного аналізу становлення системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти України дали підстави з'ясувати, що започаткування системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти та поява нової професійної групи, якою стали фітнес-тренери, було зумовленим соціальним запитом на якість й асортимент фізкультурно-оздоровчих послуг, популяризацією фітнесу як альтернативного виду рухової активності, його різноманітністю, оформленням фітнесу як наукової та навчальної дисципліни, несформованістю єдиної системи підготовки таких фахівців, а також законодавчою легалізацією професії «фітнес-тренер». Зазначено, що становлення системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вітчизняних закладах вищої освіти здійснювалося під впливом закордонного досвіду й характеризувалося певною невідповідністю вітчизняної системи вищої освіти запитам ринку праці порівняно з альтернативними формами підготовки фітнес-тренерів.

Аналіз термінологічного апарату професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти дав можливість уточнити сутність основних понять дослідження:

– професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти тлумачиться як педагогічна система, спроектована з урахуванням вимог замовників освітніх послуг (роботодавців), спрямована на здобуття ступеня бакалавр (кваліфікація «Фітнес-тренер») та формування професійної компетентності випускників, що дасть їм змогу після завершення освітньої програми успішно реалізувати діяльність з надання фітнес-послуг для різних груп населення;

– професійна компетентність майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, трактується як інтегративна характеристика особистості яка є результатом підготовки випускника закладу вищої освіти, визначається сформованістю знань, умінь і навичок, професійно-важливих, світоглядних та громадянських якостей, що в сукупності забезпечує можливість виконання ними професійних обов'язків із задоволення потреб населення у фізичному вдосконаленні, збереженні й відновленні здоров'я, активному відпочинку та реалізується відповідно до розроблених фітнес-програм і рекомендацій у форматі індивідуальних або групових занять;

– майбутній фітнес-тренер – це особистість, яка навчається в закладі вищої освіти, має певні права та обов'язки, цілеспрямовано оволодіває професією, що пов'язана з оздоровленням та фізичним вдосконаленням різних груп населення, із застосуванням інноваційних засобів, методів, організаційних форм фізичної культури, інвентарю та обладнання на основі довільного і мотивованого їх вибору споживачами фітнес-послуг;

– фітнес-тренер – це фахівець, який у груповому та/або індивідуальному форматі надає фітнес-послуги з навчання, викладання та/або розробки програм виконання фізичних вправ, застосування інвентарю та обладнання для різних

груп населення, з урахуванням їхніх потреб, пов'язаних із прагненням до оптимальної якості життя, що охоплює соціальний, психічний, духовний і фізичний компоненти;

– фітнес-послуга – це діяльність виконавця, спрямована на задоволення потреб споживача у фізичному розвитку, фізичному вдосконаленні, збереженні та відновленні здоров'я, активному відпочинку, навчанні, спілкуванні тощо, яка реалізується відповідно до розроблених фітнес-програм у форматі групових, індивідуальних або самостійних занять, рекомендацій з раціонального харчування, корекції поведінки, із застосуванням спеціального обладнання та за участі фахівців (тренерів, лікарів, дієтологів, велнес-коучів).

Подані в першому розділі матеріали свідчать про необхідність розробки та реалізації системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» сформульовано загальна гіпотеза дослідження, обґрунтовано доцільність застосування теоретичних, емпіричних та статистичних методів, визначено критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, а також розкрито зміст етапів організації дослідно-експериментальної роботи.

Обґрунтовані критерії оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти: мотиваційно-вольовий, ціннісно-смысловий, когнітивно-інтелектуальний, операційно-технологічний, соціально-психологічний та відповідні показники.

Методами оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів за мотиваційно-вольовим критерієм слугували: «Тест-опитувальник для визначення рівня професійної спрямованості студентів» (за Т. Д. Дубовицькою) та «Методика дослідження вольової саморегуляції» (за А. Зверковим й Є. Ейдманом); за ціннісно-смысловим критерієм – «Діагностика самоактуалізації особистості – САМОАО» (за А. В. Лазукіною, адаптованою Н. Ф. Каліною); за когнітивно-інтелектуальним критерієм – «Тестові завдання для визначення рівня сформованості знань з професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів» та «Діагностична карта оцінювання дослідницьких здібностей»; за операційно-діяльнісним критерієм – «Діагностична карта оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів»; за соціально-психологічним критерієм – «Діагностика рівня емпатійних здібностей» (за В. В. Бойко); «Діагностика комунікативних та організаторських здібностей» (КОЗ-2); «Діагностика лідерських здібностей» (за Є. Жаріковим, Е. Крушельницьким) та методика «Визначення рівня конфліктостійкості».

Дослідження тривало упродовж 2010 – 2018 років й мало три етапи.

Перший етап (2010 – 2011 рр.) був спрямований на визначення актуальності означеної проблеми, виявлення суперечностей, що існують в сучасній практиці професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти; визначення мети, завдань, об'єкта, предмета й програми дослідження;

аналізування світового й вітчизняного досвіду підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти; обґрунтування структури професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти; з'ясування і поглиблення сутності та змісту загальних і спеціальних дефініцій дослідження; визначення та створення діагностичного інструментарію експериментального дослідження, його програми, критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів; систематизацію й узагальнення емпіричного матеріалу за напрямом дослідження.

На другому етапі (2011 – 2012 рр.) здійснений констатувальний експеримент з метою з'ясувати особливості реалізації професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів в Україні, ступеня здатності випускників закладів вищої освіти фізкультурного профілю до виконання професійних обов'язків фітнес-тренера, виявлення перспектив розвитку ринку освітніх послуг у фітнес-індустрії та вимог роботодавців до майбутніх фахівців. З цією метою було здійснено опитування (анкетування) науково-педагогічних працівників, студентів та роботодавців, зокрема із застосуванням методу експертних оцінок. Узагальнення результатів першого та другого етапів дослідження дало підстави обґрунтувати положення концепції професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти; розробити систему професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти й створити відповідне науково-методичне забезпечення.

Третій етап тривав упродовж 2012 – 2018 років й передбачав здійснення формульованого експерименту. У формульованому експерименті брали участь студенти Національного університету фізичного виховання і спорту України (набір 2012, 2013 років), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (набір 2012, 2013 років), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (набір 2012, 2013 років). Формульований експеримент мав такі етапи: підготовчий, основний й контрольний-аналітичний.

У ході підготовчого етапу формульованого експерименту була сформована контрольна група (КГ), що за період виконання педагогічного експерименту становила 78 студентів, експериментальна 1 (ЕГ1) – 79 студентів та експериментальна 2 (ЕГ2) – 125 студентів. До контрольної групи належали студенти, які за дипломом мали одержати кваліфікацію «фітнес-тренер», але через консервативність навчально-виховного процесу продовжували навчатися за «старими» навчальними планами, що відрізнялися від експериментальної системи професійної підготовки як за структурою, так і за навчально-методичним забезпеченням. Експериментальні групи навчалися за навчальним планом, створеним на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра за напрямом підготовки 6.010203 «Здоров'я людини», галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» (кваліфікація «Фітнес-тренер»), її варіативної частини та відповідних освітньо-професійних програм. До експериментальної групи 1 (ЕГ1) та контрольної групи (КГ) належали студенти – представники Національного педагогічного університету імені

М. П. Драгоманова та Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Експериментальна група 2 (ЕГ2) складалася зі студентів – представників Національного університету фізичного виховання і спорту України. Такий розподіл студентів у ЕГ2 пояснюємо неможливістю розподілу на контрольну та експериментальну групи одночасно.

На підготовчому етапі формувального експерименту було здійснено: оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів контрольної та експериментальних груп на початку експериментального дослідження (II рік навчання); порівняльний аналіз між показниками рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів контрольної та експериментальної груп щодо їх однорідності на початку експериментального дослідження. Для порівняння двох вибірок на однорідність та перевірки статистичної значимості відмінностей слугував критерій χ^2 Пірсона із рівнем значимості 0,05.

Під час проведення основного етапу формувального експерименту було впроваджено систему професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів, за якою навчалися студенти експериментальних груп (ЕГ1 та ЕГ2); розроблено та запатентовано комп'ютерну програму «ВСІ: педагогічна діагностика рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів».

На контрольно-аналітичному етапі формувального експерименту було здійснено: оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів контрольної та експериментальних груп наприкінці експериментального дослідження; порівняльний аналіз рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у контрольній та експериментальній групах наприкінці експериментального дослідження; перевірку результативності розробленої системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти на основі зіставлення початкового та прикінцевого рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів контрольної й експериментальних груп; інтерпретацію отриманих даних; формулювання висновків дисертаційного дослідження; графічну презентацію кількісного та якісного аналізу емпіричних даних результатів педагогічного експерименту; визначення перспективних напрямів для подальшої науково-дослідної роботи; оформлення тексту рукопису дисертації.

У третьому розділі **«Світовий та вітчизняний досвід професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти»** проаналізовано особливості професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти США та Канади, визначено своєрідність професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти Великої Британії, проаналізовано досвід професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів країн Європейського Союзу, охарактеризовано тенденції професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти Австралії й досліджено особливості сучасної практики професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти України.

Теоретичний аналіз світового досвіду професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти свідчить про активну трансформацію системи вищої освіти у розвинутих країнах. При цьому спостерігаються різнопланові тенденції: такі, що є характерними для більшості країн, та своєрідні, що формуються залежно від соціокультурної і політичної ситуації в державі.

У США (як і у Канаді) переважна більшість установ, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців для сфери фітнесу, є недержавними комерційними та некомерційними організаціями, які забезпечують освіту громадян на рівні молодшого спеціаліста. В останні роки на ринку освітніх послуг у таких закладах вищої освіти, як: Університет Фіндлі (The University of Findlay), Університет Техасу м. Остін (The University of Texas Austin), Університет Аляски в Анкориджі (The University of Alaska Anchorage), Університет Мічигану (The University of Michigan) з'являються фахові бакалаврські та магістерські програми за спеціалізаціями «Інструктор оздоровчого фітнесу» («Health Fitness Instructor»), «Здоров'я та лідерство у фітнесі» (Fitness Leadership), «Здоров'я та фітнес» (The Health and Fitness). При цьому, у США немає єдиних стандартів щодо переліку професійних компетенцій фітнес-тренера: працювати в якості персонального фітнес-тренера (personal training) може особа, яка пройшла відповідну сертифікацію компетентності.

У Великій Британії професію «фітнес-тренер» можна отримати на різних рівнях освіти: від другого до п'ятого. Університет Центрального Ланкаширу в Престоні (The University of Central Lancashire) є єдиним закладом вищої освіти, який здійснює підготовку майбутніх фітнес-тренерів на п'ятому рівні та дає змогу громадянам отримати ступінь бакалавра за спеціальністю «Науки про харчування та фізичні вправи» (Nutrition and Exercise Sciences) зі спеціалізацією «Персональний фітнес-тренінг» (Personal Fitness Training). В Європейському реєстрі професіоналів з тренування (The European Register of Exercise Professionals), який є загальноєвропейським проектом обліку відповідних фахівців та роботодавців, розрізняють такі спеціалізації: «Інструктор з аквафітнесу»; «Інструктор з фітнесу»; «Інструктор з групових занять фітнесом»; «Персональний тренер»; «Тренер з пілатесу» та «Тренер з йоги».

Країнам Європейського Союзу характерна практика створення міжнародних освітніх програм як за дистанційною, так і стаціонарною формами навчання. Програми спрямовані на підготовку фахівців 3, 4 та 5 рівнів згідно з Європейською рамкою кваліфікацій. У Федеративній Республіці Німеччині підготовка фітнес-тренерів широко розповсюджена в мережі професійної освіти (не вищої академічної). На академічному рівні підготовку фітнес-тренерів здійснюють у системі підвищення кваліфікації. Своєрідність професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів в Австрійській Республіці полягає в тому, що спеціальність «Здоров'я та фітнес» окремо репрезентована на рівні магістратури (Master of Science Health and Fitness). Таку підготовку здійснює Зальцбурзький університет (Universität Salzburg). Згідно з законодавством Латвійської Республіки, фахівці фітнес-центрів поділяються на категорії – «А», «В», «С» і «Д». До провідних закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку

тренерів на рівні вищої освіти (категорії «А» та «В»), належить Ризький університет імені Страдіня (Rīgas Stradiņa universitāte), де можна отримати ступінь бакалавра зі здоров'я та спорту (спеціалізація «Оздоровчий фітнес») та Латвійську академію спортивної педагогіки (Latvijas Sporta pedagogijas akadēmija). В Естонській республіці підготовка фітнес-тренерів здійснюється у Тартуському університеті у межах підготовки бакалаврів з фізичного виховання та спорту (Kehaline kasvatus ja sport), де пропонується курс навчання за модулем «Активний відпочинок та персональний тренінг» (moodul «Liikumisharrastus ja personaaltreening»). У Республіці Польща академічна підготовка майбутніх фітнес-тренерів здійснюється в шести закладах вищої освіти, зокрема в Академії фізичної культури та спорту в Гданську протягом трьох років здійснюється підготовка бакалаврів з фізичного виховання за спеціалізацією «Інструктор персонального тренінгу» («Instruktor treningu personalnego») та дворічна програма підготовки магістрів за спеціальністю «Тренер персонального тренінгу». У Чеській республіці професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів запроваджена в Університеті Масарикова (Masarykova Univerzita) й у Коледжі фізичної культури та спорту Палестри (Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA), в якому здійснюється трирічна підготовка бакалаврів за спеціальністю «Спеціаліст у галузі спорту та фітнесу» (Sportovní a kondiční specialista).

Єдиним навчальним закладом Австралії, який здійснює професійну підготовку бакалаврів наук у галузі здоров'я та фітнес-тренінгу (Bachelor Health Science & Fitness Training) є Австралійський коледж фізичного виховання (The Australian College of Physical Education).

Аналіз сучасної практики професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти України, здійснений на підставі опитування 690 студентів, 311 науково-педагогічних працівників та 39 роботодавців, свідчить про те, що проблема підготовки фітнес-тренерів є неоднозначною, надзвичайно важливою та потребує детального дослідження та розв'язання.

У ході опитування встановлено, що значна кількість студентів після завершення навчання у закладі вищої освіти планують працювати фітнес-тренером (50,29 %). Разом з тим, 91,89 % опитаних студентів вважають себе не здатними продемонструвати технічні уміння й навички зі СПА-технологій, 38,26 % – з аквааеробіки; 34,93 % – з аеробіки; 55,07 % – з ментального фітнесу; 10 % – з силового фітнесу.

Зафіксовано незначний відсоток студентів, які здатні у повному обсязі застосовувати знання і навички з «продажу» фітнес-послуги та сервісного обслуговування клієнта фітнес-клубу (34,93 %); розробляти програми з аквааеробіки (20,58 %), з ментального фітнесу (6,52 %), з аеробіки (25,80 %), з силового фітнесу (30,87 %) та зі СПА-технологій (3,48 %).

Аналіз відповідей опитаних науково-педагогічних працівників свідчить про те, що більшість фахівців (53,05 %) вважають, що система професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти має відрізнятися від професійної підготовки майбутніх тренерів із видів спорту. Разом з тим, на

жаль, значна кількість викладачів зазначила, що в закладах вищої освіти, де вони працюють, не викладаються такі дисципліни, як: «Ментальний фітнес» (70 %), «СПА-технології» (52,41 %), «Менеджмент і маркетинг у сфері фітнесу та рекреації» (41,48 %), «Психологія діяльності у сфері фітнесу та рекреації» (39,22 %), «Персональний тренінг» (40,51 %). За результатами анкетування, більшість викладачів не практикують тренінги на теми «Презентація фітнес-послуги» (40,19 %), «Конфлікт з клієнтом та шляхи його вирішення» (41,16 %), «Типологія клієнта й тренера» (70,10 %), «Мотивація клієнта» (67,52 %), «Мої акторські здібності» (80,39 %).

Дослідження думки роботодавців щодо сучасного стану підготовленості майбутніх фітнес-тренерів – випускників закладів вищої освіти – засвідчило, що однією з проблем підготовки кадрів для сфери фітнесу є відсутність стандартних вимог до рівня їх компетентності (так вважає 92,11 %), частково з цим згодні 7,89 % респондентів. Разом з тим, зафіксована думка 71,06 % опитаних роботодавців про те, що рівень технічної підготовленості з напрямів фітнесу, яким володіють майбутні фітнес-тренери, не відповідає їхнім вимогам. Дещо краще оцінили роботодавці рівень практичних навичок майбутніх фітнес-тренерів із розробки фітнес-програм. Так, 34,21 % опитаних вказали на відповідність таких навичок власним вимогам, 39,47 % – часткову відповідність, 23,68 % опитаних роботодавців вказали на невідповідність рівня навичок студентів з розробки фітнес-програм їхнім вимогам. За допомогою методу експертних оцінок було з'ясовано такі характеристики успішного фітнес-тренера: універсальність технічних, методичних та організаційних навичок; уміння програмувати заняття для осіб з факторами ризику захворювань; бажання та уміння навчатися; уміння спілкуватися іноземною мовою; уміння продавати фітнес-послуги, уміння керувати мотивацією споживача фітнес-послуг; уміння здійснювати контроль за фізичним станом споживача фітнес-послуг; педагогічна майстерність; харизма і приємна зовнішність; артистизм; креативність; уміння безконфліктного спілкування; комунікативність; упевненість у собі; уміння надавати консультації з раціонального харчування та здорового способу життя (значення коефіцієнта конкордації дорівнювало 0,82, а значення $\chi^2 = 36,44$ при $\chi^2_{0,01}(14)=29,14$, що вказує на задовільну узгодженість думок експертів).

Компаративний аналіз світового досвіду професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти та аналіз сучасної практики такої підготовки в Україні дав можливість спрямувати зусилля на обґрунтування теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

У четвертому розділі **«Концептуальні засади системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти»** визначено структуру професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти; обґрунтовано концепцію професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти; розроблено систему професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

До структури професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, належать мотиваційний, аксіологічний, гносеологічний, праксеологічний та особистісний компоненти, які мають взаємозалежний та взаємопов'язаний характер, завдяки чому й забезпечується формування інтегрального новоутворення особистості – професійної компетентності фітнес-тренера. Ці компоненти утворюються системою загальних (соціальних, загальнокультурних, інструментальних, системних, загальнонаукових), базових (дослідницько-аналітичних; технологічних, організаційних, управлінських) та спеціальних компетентностей.

Мотиваційний компонент професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, характеризується наявністю професійної спрямованості особистості, яка впливає на вибір професії, стимулює пізнавальний інтерес студентів під час навчання, професійну активність після його закінчення та виявляється в інтеграції мотиваційних утворень та вольових якостей особистості фахівця.

Аксіологічний компонент професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується в закладах вищої освіти, відображає емоційно-ціннісний вектор розвитку особистості, визначає ступінь здатності до самовизначення, цілепокладання та актуалізації власних потенціалів як засобів реалізації сенсу життя.

Гносеологічний компонент професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, характеризується комплексом соціально-гуманітарних, фундаментальних та професійних знань й дослідницьких умінь та навичок, які в сукупності забезпечують певний рівень пізнавальної (когнітивної) активності, розумової працездатності, здатність до сприйняття інформації, її аналізу й узагальнення, здатність до логічних суджень.

Праксеологічний компонент професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, відображає ступінь здатності майбутніх фітнес-тренерів до здійснення ефективної професійної діяльності, становить обсяг необхідних професійних умінь та навичок щодо надання фітнес-і рекреаційних послуг різним групам населення та характеризується сформованістю спеціальних компетентностей: дидактично-рухової, проектувально-конструкторської, контрольної-аналітичної, організаційно-регулятивної, мотиваційно-комунікативної та маркетингово-комерційної. Спеціальні компетентності формуються на основі загальних та базових компетентностей фахівців сфери фізичної культури та спорту.

Особистісний компонент професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, передбачає розвиток комплексу професійно-значущих особистісних якостей майбутніх фітнес-тренерів, які у психології об'єднуються поняттям «риси характеру». До професійно важливих якостей майбутніх фітнес-тренерів належать здатність до емпатії, комунікативні й організаторські здібності, лідерські якості та конфліктостійкість.

Обґрунтування компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-

тренерів, що формується у закладах вищої освіти, та попередній аналіз досвіду професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти зарубіжних країн та України дали підстави для обґрунтування її концепції.

В основі задуму концепції теза про те, що необхідність професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти як нової педагогічної системи, обумовлена потребою ринку праці у фахівцях певного профілю, має ґрунтуватися на основі етапності її розробки, з конкретизацією вимог до системи вищої освіти з боку суспільства, професійного співтовариства й учасників освітнього процесу, обґрунтуванням змісту професійної діяльності фітнес-тренера та його професійно-значимих якостей, визначенням компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, впровадженням отриманих характеристик у навчальний процес у формі моделі системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Задум концепції розвивається у концептуальних положеннях, які розкривають її мету, правові основи, місце в теорії педагогіки й системі міждисциплінарного знання, понятійно-категоріальний апарат, методологічні підходи до проектування системи професійної підготовки, ядро (сукупність закономірностей та принципів функціонування й розвитку професійної підготовки).

Особливості професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти розкриваються через визначення закономірностей як стійких, повторюваних та необхідних причинно-наслідкових зв'язків й створення на їх основі системи загальних і специфічних принципів.

Закономірності зовнішньої обумовленості відображають існуючі зовнішні причинно-наслідкові зв'язки в соціокультурному, економічному та політичному середовищі (глобалізація, інтернаціоналізація, інформатизація), відображають сучасні концепти реформування вищої освіти, що розкривають об'єктивний процес впливу суспільних відносин та соціального замовлення на формування усіх складових навчання й виховання майбутніх фітнес-тренерів. Ця група закономірностей реалізується через принципи ринкової конгруентності, гуманізації, студенто-орієнтованості, фундаменталізації і науковості, інтелектуалізації й академічної чесності.

Загальнодидактичними закономірностями, які детермінують зміст професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти є такі, що виявляють залежність між метою, результатами, змістом, методами і формами навчання; залежність результатів навчання від умов, у яких відбувається освітній процес; залежність рівня сформованості професійних компетентностей майбутніх фітнес-тренерів від їхнього фізичного стану, розвитку інтелектуальної, емоційної та вольової сфер, сформованості мотивації до навчання; детермінованість ефективності навчання педагогічною майстерністю викладача; обумовленість вибору форм і методів професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти наявними та потенційними можливостями студентів з реалізації навчальних стратегій; прямо пропорційну залежність ефективності навчання від частоти й обсягу зворотного

зв'язку в процесі навчання; залежність ефективності навчання від самостійного опанування студентами навчального матеріалу.

Специфічними закономірностями є специфічні взаємозв'язки між змістом професійної діяльності фітнес-тренера й змістом фахової підготовки. Професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти має ґрунтуватися на принципах системності, міждисциплінарності, інтеграції базової та спеціальної підготовки, рухової поліфункціональності, ранньої професіоналізації, єдності традиції та інновацій, диференціації та індивідуалізації, евристичної інтерактивності, смислової і перцептивної наочності та самостійності.

На основі методу моделювання було розроблено систему професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, що утворюється на базі взаємодії п'яти функціональних підсистем (блоків) та підпорядкованих ним елементів (рис. 1).

Функціональні компоненти системи ми тлумачимо як базові зв'язки між вихідним станом структурних елементів системи (на вході – абітурієнт-випускник загальноосвітнього навчального закладу); на виході – бакалавр (кваліфікація «фітнес-тренер»).

Перший блок – цільовий, що визначає мету, завдання професійної підготовки та компоненти професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти. Сформованість кожного компонента професійної компетентності як особистісної категорії, забезпечує сформованість певних видів компетентностей, що відображено в Галузевому стандарті вищої освіти із галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» та його варіативній частині. Вказані елементи є системоутвірними для нашої моделі.

Наступною підсистемою в моделі системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти є концептуальний блок, який виконує системорегулювальну функцію, визначає загальну стратегію й тактику проектування професійної підготовки й охоплює методологічні підходи та принципи.

Однією зі структурно-функціональних підсистем моделі є змістовий блок, який розкриває інформаційну складову професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти та відображає зміст навчально-методичних комплексів, зокрема цикл дисциплін гуманітарної, соціально-економічної, природничо-наукової (фундаментальної), загальнопрофесійної, професійної та практичної підготовки. Опанування певних циклів дисциплін забезпечує формування вказаних видів компетентностей, а через них і компонентів професійної компетентності. Так, цикл гуманітарної, соціально-економічної підготовки має найбільш вагоме значення для розвитку аксіологічного та особистісного компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів.

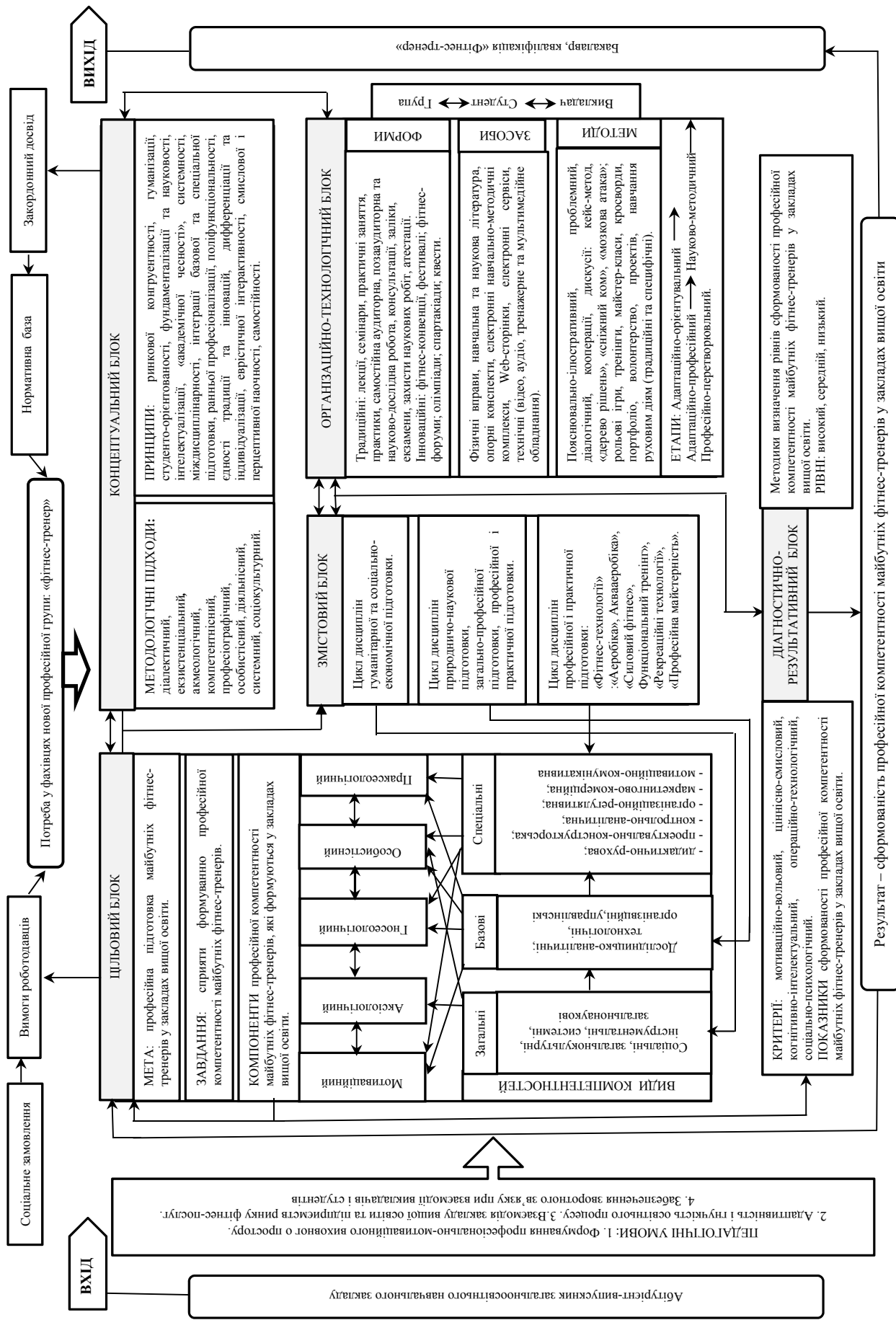

Рис. 1. Модель системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти

Цикл дисциплін фундаментальної підготовки є базовим для формування гносеологічного та праксеологічного компонентів, а цикл дисциплін загальнопрофесійної підготовки – для формування гносеологічного, мотиваційного, праксеологічного та особистісного компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів.

Цикл дисциплін професійної і практичної підготовки, зокрема таких, як: «Фітнес-технології»: «Аеробіка», «Аквааеробіка», «Силовий фітнес», «Функціональний тренінг», «Рекреаційні технології», сприяє формуванню мотиваційного, гносеологічного, особистісного та праксеологічного компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів.

Окремою підсистемою в моделі є організаційно-технологічний блок, який відображає реалізаційну складову спільної освітньої діяльності викладача, студента й групи, містить організаційно-методичні засади професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти (форми, методи та засоби організації навчально-виховного процесу), а також має етапи: адаптаційно-орієнтувальний, адаптаційно-професійний, науково-методичний та професійно-перетворювальний.

Діагностично-результативний блок моделі системи містить діагностичний інструментарій, критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, на основі яких визначається її рівень – високий, середній, низький. Результатом професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти є сформованість професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Крім означених елементів системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, її модель передбачає наявність чітких прямих та зворотних субординаційних або координаційних відношень між собою.

Серед педагогічних умов, що сприяють досягненню мети професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, визначено такі: формування професійно-мотиваційного виховного простору; взаємодія закладу вищої освіти та підприємств ринку фітнес-послуг; адаптивність та гнучкість освітнього процесу; забезпечення зворотного зв'язку при взаємодії викладачів і студентів.

У п'ятому розділі **«Організаційно-методичний супровід професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти»** розкрито зміст програмного забезпечення професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів, описані педагогічні технології професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, деталізовано форми та методи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Показано, що в основі освітньо-професійної програми є інтеграція загальнопрофесійної підготовки майбутніх бакалаврів зі здоров'я людини та спеціальної професійної підготовки за професійним спрямуванням «Фітнес та

рекреація» (з позицій сьогодення: бакалавр фізичної культури і спорту, спеціалізація «Фітнес та рекреація»).

Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки становить найбільший відсоток серед загальної кількості кредитів – 45 %. Загальний термін професійної підготовки становить 4 роки, що відповідає 240 кредитам навчального обсягу. Зазначено, що дисципліни нормативної частини освітньо-професійної програми забезпечують формування загальних та базових компетентностей майбутнього фітнес-тренера, що становлять необхідний оптимум знань, умінь, навичок та особистісних якостей фахівця у сфері фізичної культури і спорту і є базисом для подальшої спеціалізації. Дисципліни варіативної частини освітньо-професійної програми забезпечують формування спеціальних компетентностей фахівця за професійним спрямуванням «Фітнес та рекреація» (кваліфікація «Фітнес-тренер»). До таких дисциплін належать: «Професійна майстерність» (за професійним спрямуванням), «Фітнес-технології» (змістові модулі: «Аеробіка», «Аквааеробіка», «Силовий фітнес», «Функціональний тренінг», «Ментальний фітнес») і «Рекреаційні технології» (змістові модулі: «Теоретичні основи фізичної рекреації», «СПА-технології», «Оздоровчий туризм та орієнтування», «Похід»).

Охарактеризовано педагогічні технології, що визначали стратегію організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти. До таких технологій належать традиційні технології на основі пояснювально-ілюстративних методів, технологія поетапного формування розумових дій і навчання руховим діям, технологія контекстного, індивідуально-диференційованого, проектного, проблемного, активного й інтерактивного навчання (тренінгові й ігрові технології), а також інформаційно-комунікаційні педагогічні технології.

Обґрунтовані традиційні та інноваційні методи викладання лекцій, що сприяли формуванню гносеологічного компонента професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти: метод наочності, пояснювально-ілюстративний, монологічно-проблемний, показово-проблемний, частково-пошуковий, діалогічний, метод запитань та відповідей. Запропоновано прийоми активізації уваги студентів на лекційних заняттях.

Серед інтерактивних методів проведення семінарських занять, які сприяли формуванню гносеологічного, особистісного та праксеологічного компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, застосовувалися такі, як: семінар запитань та відповідей із подальшим їх обговоренням; семінар-конференція, семінар-дискусія. Варіантами проведення семінарських занять були: метод «круглого столу», техніка «Сніжний ком», кейс-метод, методика «Займи позицію», «Дерево рішень», методи «мозкової атаки», «морфологічного аналізу» та «синектичного аналізу», метод портфолію. Запропоновано інтерактивні методи контролю знань студентів, серед яких є застосування електронного сервісу Kahoot, який дає змогу створювати он-лайн вікторини, тести та опитування.

Метою практичних занять було формування спеціальних компетентностей

майбутніх фітнес-тренерів, що є базою для формування праксеологічного компонента професійної компетентності фахівців. Зокрема, у ході навчання дисциплін «Професійна майстерність» та «Фітнес-технології» застосовувалися такі види навчальної діяльності: виконання розрахунково-графічних робіт, схем, графіків, розробка фітнес-програм, планів-конспектів уроків тощо; участь у тренінгових програмах з метою формування професійних поведінкових навичок та розвитку професійно важливих особистісних якостей фітнес-тренера («Професійна майстерність»); оволодіння технікою виконання фізичних вправ з різних напрямів оздоровчого фітнесу (аеробіка, аквааеробіка, ментальний і силовий фітнес тощо); організаційна діяльність, що передбачала безпосереднє проведення занять за напрямками оздоровчого фітнесу. Описані традиційні та специфічні методи навчання руховим діям з різних напрямів фітнесу, методи ідеомоторного навчання, методи розвитку концентрації та кінестетичних відчуттів за допомогою застосування метафор, візуальних та аудіальних субмодальностей, технік нейролінгвістичного програмування («якоріння»), метод майстер-класу, рольові ігри, тренінги тощо.

Розкрито форми позааудиторної та самостійної роботи (волонтерська діяльність, участь у фітнес-конвенціях та фізкультурно-спортивних масових заходах, створення й організація соціальних проєктів), що сприяли формуванню мотиваційного, аксіологічного, праксеологічного й особистісного компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів.

У шостому розділі «**Ефективність системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти**» охарактеризовано рівні сформованості професійної компетентності майбутнього фітнес-тренера у закладах вищої освіти та проаналізовано результати експериментально-дослідної роботи.

Високий рівень сформованості професійної компетентності майбутнього фітнес-тренера у закладах вищої освіти характеризується яскраво вираженим прагненням до опанування професійних знань та оволодіння навичками; бажанням працювати за фахом «фітнес-тренер» та підвищувати рівень кваліфікації; стійким проявом здатності до самоконтролю у поведінці; високою ініціативністю і наполегливістю у вирішенні поставлених завдань; чітко вираженим прагненням особистості до самоактуалізації: сформованістю цінностей зрілої особистості, високою потребою у пізнанні, високим рівнем креативності, яскраво вираженою принциповістю, адекватністю самооцінки та контактністю; наявністю глибоких, міцних і системних знань з циклу дисциплін професійної підготовки; яскраво вираженою здатністю до реалізації повного обсягу дослідницьких умінь; яскраво вираженою дидактично-руховою, проєктувально-конструкторською, контролью-аналітичною, організаційно-регулятивною, мотиваційно-комунікативною та маркетингово-комерційною компетентностями й здатністю самостійно реалізовувати повний обсяг професійних функцій фітнес-тренера з елементами креативності, відсутністю технічних, методичних та організаційних помилок та ефективними діями у навчальних і реальних ситуаціях; стійким проявом емпатійних здібностей,

організаторських і комунікативних якостей; яскравим проявом лідерських якостей; демонстрацією конфліктостійкості й толерантності під час конфлікту.

Середній рівень сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти характеризується помірним проявом прагнення до опанування професійних знань та оволодіння навичками; помірним бажанням працювати за професією «фітнес-тренер» та підвищувати рівень кваліфікації; ситуативним проявом ініціативності й наполегливості у вирішенні поставлених завдань; помірним проявом прагнення особистості до самоактуалізації: опанування певних цінностей зрілої особистості, помірною потребою у пізнанні; середнім рівнем розвитку креативності; стійкістю вираження принципівості; оптимальною самооцінкою, з тенденцією до її заниження, та помірним проявом контактності; наявністю знань з циклу дисциплін професійної підготовки; здатністю реалізовувати більшість дослідницьких умінь самостійно, решту – за допомогою викладача; вираженою дидактично-руховою, проектувально-конструкторською, контрольно-аналітичною, організаційно-регулятивною, мотиваційно-комунікативною та маркетингово-комерційною компетентностями й здатністю самостійно реалізувати повний обсяг професійних завдань фітнес-тренера без елементів креативності, наявністю незначних технічних, методичних та організаційних помилок у навчальних ситуаціях; ситуативним характером прояву емпатії; нестійким характером прояву організаторських, комунікативних та лідерських якостей особистості; помірною конфліктостійкістю.

Низький рівень професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти характеризується несформованістю прагнення до опанування професійних знань та оволодіння навичками, відсутністю бажання працювати за професією «фітнес-тренер» й підвищувати рівень кваліфікації; низьким рівнем ініціативності й наполегливості у вирішенні поставлених завдань; несформованістю прагнення особистості до самоактуалізації та цінностей зрілої особистості, нестійкістю потреби у пізнанні; слабким розвитком креативності; несформованістю принципівості; низькою самооцінкою; нестійкістю прояву контактності; фрагментарністю знань з циклу дисциплін професійної підготовки; здатністю реалізувати дослідницькі уміння виключно за допомогою викладача; фрагментарним проявом дидактично-рухової, проектувально-конструкторської, контрольно-аналітичної, організаційно-регулятивної, мотиваційно-комунікативної та маркетингово-комерційної компетентностей; здатністю реалізувати певні професійні функції фітнес-тренера лише з орієнтацією на зразок та допомогу викладача, наявністю грубих технічних, методичних та організаційних помилок у навчальних ситуаціях; нездатністю до емпатії; несформованістю організаторських, комунікативних і лідерських якостей; низьким рівнем конфліктостійкості.

Ефективність системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти визначалася динамікою рівнів сформованості професійної компетентності студентів контрольної та експериментальної груп як за окремими компонентами та їх критеріями, так і в цілому. Встановлено, що на

початок експерименту за всіма критеріями КГ, ЕГ1 та ЕГ2 були однорідними, про що свідчить значення χ^2 крит. $> \chi^2$ емп.

Аналіз отриманих результатів наприкінці формувального експерименту дав змогу отримати такі результати щодо рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти в КГ та ЕГ1: за мотиваційно-вольовим критерієм (мотиваційний компонент) збільшилася кількість студентів з високим рівнем сформованості мотиваційного компонента в КГ на 7,05 %, в ЕГ1 – на 21,52 %; збільшилася також кількість студентів із середнім рівнем у КГ на 11,54 %, в ЕГ1 – на 16,46 %; зменшилася кількість студентів із низьким рівнем у КГ на 18,59 %, а в ЕГ1 – на 37,97 %, що вказує на достовірні відмінності у динаміці результатів на користь ЕГ1 (χ^2 емп. = 10,82; χ^2 крит. = 5,99).

За ціннісно-смысловим критерієм (аксіологічний компонент) збільшилася кількість студентів із високим рівнем у КГ на 3,85 %, в ЕГ1 – на 8,86 %; збільшилася також кількість студентів із середнім рівнем у КГ на 35,90 %, в ЕГ1 – на 18,99 %; зменшилася кількість студентів із низьким рівнем у КГ на 10,26 %, а в ЕГ1 – на 27,85 %, що загалом свідчить про достовірно більшу динаміку результатів у ЕГ1 (χ^2 емп. = 7,14; χ^2 крит. = 5,99).

За когнітивно-інтелектуальним критерієм (гносеологічний компонент) зафіксовано збільшення кількості студентів, які мають високий рівень у КГ на 7,69 % і в ЕГ1 – на 15,19 %, та студентів, які мають середній рівень (у КГ на 18,59 % і в ЕГ1 – на 50,00 %), а також зменшення кількості студентів, які мають низький рівень (у КГ на 26,28 % і в ЕГ1 – на 65,19 %), що свідчить про достовірну різницю у результатах в ЕГ1 (χ^2 емп. = 29,44; χ^2 крит. = 5,99).

За операційно-технологічним критерієм (праксеологічний компонент) спостерігається збільшення кількості студентів, які мають високий рівень у КГ на 5,13 % і в ЕГ1 – на 15,19 % та студентів, які мають середній рівень (у КГ на 24,36 % і в ЕГ1 – на 62,03 %), а також зменшення кількості студентів, які мають низький рівень (у КГ на 29,49 % і в ЕГ1 – на 77,22 %), що свідчить про достовірну різницю у результатах в ЕГ1 (χ^2 емп. = 43,56; χ^2 крит. = 5,99).

За соціально-психологічним критерієм (особистісний компонент) зафіксовано незначне збільшення кількості студентів, які мають високий рівень у КГ на 3,59 % і в ЕГ1 – на 17,97 %, та студентів, які мають середній рівень (у КГ на 13,08 % і в ЕГ1 – на 16,46 %), а також зменшення кількості студентів, які мають низький рівень (у КГ на 16,67 % і в ЕГ1 – на 34,43 %), що свідчить про достовірну різницю у результатах в ЕГ1 (χ^2 емп. = 10,19; χ^2 крит. = 5,99).

Узагальнені результати сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів наведено у таблиці 1.

Порівняння результатів експерименту між ЕГ1 та ЕГ2 засвідчило однорідність цих груп на початку експерименту за рівнями сформованості компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів (мотиваційний: χ^2 емп. = 1,43, χ^2 крит. = 5,99; аксіологічний: χ^2 емп. = 1,07, χ^2 крит. = 5,99; гносеологічний: χ^2 емп. = 2,21, χ^2 крит. = 3,84; праксеологічний: χ^2 емп. = 2,54, χ^2 крит. = 3,84; особистісний: χ^2 емп. = 0,62, χ^2 крит. = 5,99).

**Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності
майбутніх фітнес-тренерів**

Рівні	Контрольна група КГ (n=78)			Експериментальна група 1 ЕГ1(n=79)				
	Початок експерименту, %	Наприкінці експерименту, %	Різниця, %	Початок експерименту, %	Наприкінці експерименту, %	Різниця, %	χ^2 емп. КГ–ЕГ1 наприкінці	
Високий	5,94	11,07	5,13	6,10	23,13	17,03	14,19*	
Середній	32,05	46,27	14,22	33,72	60,64	26,93		
Низький	62,00	42,66	19,35	59,49	16,23	43,27		
	χ^2 емп. = 6,01*			χ^2 емп. = 33,89*				

Примітка: * значення достовірно відрізняються, χ^2 крит. = 5,99

Наприкінці експерименту не зафіксовано достовірних відмінностей між експериментальними групами 1 та 2 за рівнями сформованості мотиваційного (χ^2 емп. = 1,03), аксіологічного (χ^2 емп. = 3,10); гносеологічного (χ^2 емп. = 4,67) та особистісного (χ^2 емп. = 4,78) компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти. Натомість, аналіз сформованості окремих компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів переконливо довів, що в ЕГ2 спостерігається більш прогресивна динаміка у результатах щодо праксеологічного компонента (χ^2 емп. = 6,11). Доведено, що в ЕГ2 такий результат було отримано за рахунок сформованості таких показників: дидактично-рухової (χ^2 крит. = 6,66), мотиваційно-комунікативної (χ^2 крит. = 12,86) та маркетингово-комерційної (χ^2 крит. = 24,01) компетентностей. Отже, хоча система професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів була подібною в ЕГ1 та ЕГ2, відмінність у результатах сформованості праксеологічного компонента професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у ЕГ2 можна пояснити більшим вибором баз для проведення практики, що пов'язано із закономірною концентрацією матеріальних та інтелектуальних ресурсів у профільному столичному закладі вищої освіти. Узагальнений аналіз результату сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у ЕГ1 та ЕГ2 наприкінці експерименту засвідчив недостовірні відмінності (χ^2 емп. = 3,40; χ^2 крит. = 5,99).

Отже, наприкінці експерименту було підтверджено істотні відмінності між рівнями сформованості кожного компонента та в цілому професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів контрольної та експериментальних груп. Це свідчить про адекватність висунутої гіпотези та ефективність розробленої системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано розв'язання наукової проблеми професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти на основі

формулювання теоретичних та методичних засад такої підготовки з обґрунтуванням авторської концепції, визначенням структури професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, створенням діагностичного інструментарію для оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів та розробкою системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Узагальнення результатів здійсненого дослідження дало підстави сформулювати такі висновки:

1. Теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти засвідчив, що в наукових джерелах акцентується увага на невідповідності рівня професійної компетентності фахівців вимогам роботодавців та світовому рівню, на необхідності подолання фрагментарного й вузькоспеціалізованого навчання у процесі професійної підготовки фітнес-тренерів. У педагогічній науці здійснено спроби обґрунтувати окремі методичні аспекти підготовки фахівців різних спеціалізацій для сфери оздоровчого та спортивного фітнесу в закладах вищої освіти (інструктора тренажерного залу, тренера з аеробіки, дитячого фітнес-тренера, тренера з атлетичної гімнастики, учителів фізичної культури до впровадження фітнес-технологій); досліджено можливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фітнес-тренерів.

З'ясовано, що передумовами розбудови системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти України були соціальний запит на якість та асортимент фізкультурно-оздоровчих послуг, популяризація фітнесу як альтернативного виду рухової активності, його різноманітність, оформлення фітнесу як наукової й навчальної дисципліни, несформованість єдиної системи підготовки таких фахівців, а також законодавча легалізація професії «фітнес-тренер». Доведено, що становлення системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти зазнавало значного впливу світового досвіду й характеризувалося певною консервативністю, відставанням від запитів ринку праці порівняно з альтернативними формами підготовки фітнес-тренерів.

Зроблено висновок, що врахування історичного контексту професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти дасть змогу виявити шляхи її удосконалення та розвитку. Виявлено, що проблема професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти не була предметом дослідження широкого кола зарубіжних та вітчизняних науковців: вчені розглядають цей процес з позицій додаткової освіти або обмежуються лише одним з компонентів цієї діяльності, не набули обґрунтованості теоретичні й методичні засади професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

2. Світовий практичний досвід професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закордонних закладах вищої освіти засвідчує її активну трансформацію у розвинутих країнах. При цьому спостерігаються різнопланові

тенденції: такі, що є характерними для більшості країн, й своєрідні, що формуються залежно від соціокультурної та політичної ситуації у державі. До загальносвітових тенденцій належать такі: освіта майбутніх фітнес-тренерів має гнучкий і багатоступеневий характер; провідне місце у створенні навчальних програм належить акредитованим організаціям, що здійснюють сертифікацію фахівців та відстежують тенденції розвитку сфери фітнесу; значну частку в системі професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів має неакадемічний сектор; у закладах вищої освіти з'являються фахові бакалаврські та магістерські навчальні програми підготовки майбутніх фітнес-тренерів (США, Велика Британія, Австрійська республіка, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Естонська Республіка, Республіка Польща, Республіка Молдова).

Серед здобутків світового досвіду, що мають бути враховані у вітчизняній практиці професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, можна виокремити такі: збереження національних традицій освітньої системи; тісна співпраця з роботодавцями; орієнтація змісту професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів на формування у студентів здатностей до безконфліктного спілкування і мотивування клієнтів, до маркетингово-комерційної діяльності, до розроблення та реалізації фітнес-програм оздоровчо-профілактичної спрямованості з різними групами населення; активне застосування різноманітних форм навчання; диверсифікація освітніх послуг; узгодження національних реєстрів освітніх кваліфікацій тренерів різних країн та поширення практики створення міжнародних освітніх програм.

Вітчизняний практичний досвід професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти України вказує на існування суперечності між нагальною потребою у фітнес-тренерах, бажанням випускників закладів вищої освіти працювати фітнес-тренерами й недостатнім рівнем їхньої здатності виконувати професійні обов'язки фітнес-тренера відповідно до вимог роботодавців; у навчальних планах спостерігається фрагментарна наявність спеціальних дисциплін з комплексної підготовки фітнес-тренера; недостатньо реалізуються сучасні форми, методи й засоби у процесі професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів.

3. Визначено структуру професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, містить мотиваційний, аксіологічний, гносеологічний, праксеологічний та особистісний компоненти й утворюється системою загальних, базових та спеціальних компетентностей, які мають взаємозалежний та взаємопов'язаний характер. Мотиваційний компонент професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів характеризується наявністю професійної спрямованості особистості; аксіологічний – визначає ступінь її здатності до самовизначення, цілепокладання та актуалізації власних потенціалів; гносеологічний – характеризується комплексом соціально-гуманітарних, фундаментальних та професійних знань й сформованих академічних здібностей; праксеологічний – відображає ступінь здатності майбутніх фітнес-тренерів до виконання основних професійних функцій; особистісний – передбачає розвиненість професійно-значимих особистісних

якостей майбутніх фітнес-тренерів. До загальних компетентностей належать соціальні, загальнокультурні, інструментальні, системні та загальнонаукові. Базовими компетентностями є такі, що забезпечують дослідницько-аналітичну, технологічну, організаційну та управлінську функції фахівця сфери фізичної культури та спорту. До спеціальних компетентностей майбутніх фітнес-тренерів належать дидактично-рухова, проектувально-конструкторська, контроль-аналітична, організаційно-регулятивна, мотиваційно-комунікативна та маркетингово-комерційна.

Охарактеризовано критерії сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів: мотиваційно-вольовий, ціннісно-смысловий, когнітивно-інтелектуальний, операційно-технологічний, соціально-психологічний, визначено відповідні показники (прагнення до опанування професійними знаннями та оволодіння навичками; бажання працювати за професією «фітнес-тренер» і підвищувати рівень кваліфікації, здатність до самоконтролю у поведінці, ініціативність й наполегливість у вирішенні поставлених завдань, прагнення особистості до самоактуалізації, наявність системи знань із циклу дисциплін професійної підготовки; здатність до реалізації дослідницьких умінь, сформованість дидактично-рухової, проектувально-конструкторської, контроль-аналітичної, організаційно-регулятивної, мотиваційно-комунікативної та маркетингово-комерційної компетентностей; сформованість емпатійних, комунікативних, організаторських, лідерських здібностей та конфліктостійкості) та рівні (високий, середній, низький).

4. Обґрунтовано концепцію професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, основою якої слугують такі положення:

- метою концепції є обґрунтування теоретико-методичних засад професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, яка є складовою системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, спроектована з урахуванням специфіки діяльності фітнес-тренера, світового досвіду, вимог замовників освітніх послуг (роботодавців) та суспільства й спрямована на формування професійної компетентності випускників, що дасть їм змогу після завершення освітньої програми успішно реалізовувати отримані знання та професійні навички у діяльності з надання фітнес-послуг для різних груп населення;

- в основу концепції покладено нормативно-правові акти та положення, фундаментальні теорії закордонних та вітчизняних учених, у яких знайшли своє втілення теорії сучасної загальної педагогіки, теорії педагогічних систем, теорії особистості, компетентнісний підхід в освіті, аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, положення теорії та методики спортивного тренування та фізичного виховання, системи спорту для всіх, концептуальні основи дитячого фітнесу, теоретико-методичні напрацювання щодо індивідуалізації та диференціації навчання, контекстного, інтерактивного й проблемного навчання;

- онтологічний аспект концепції професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти конкретизований у таких поняттях, як:

«професія», «професіограма», «модель фахівця», «професійна компетентність», «професійні компетенції», «професійна підготовка», «заклад вищої освіти», «фітнес», «фітнес-послуга», «тренер», «фітнес-тренер», «майбутній фітнес-тренер», «професійна компетентність майбутнього фітнес-тренера, що формується у закладах вищої освіти», «професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти». Професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти – це педагогічна система, що спроектована з урахуванням вимог замовників освітніх послуг (роботодавців) та суспільства, спрямована на здобуття ступеня бакалавра (кваліфікація «Фітнес-тренер») і формування професійної компетентності випускників, що дасть їм змогу після завершення освітньої програми успішно реалізувати отримані знання та професійні навички у діяльності з надання фітнес-послуг для різних груп населення;

- методологічну основу професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти становлять діалектичний, екзистенціальний, системний, соціокультурний, акмеологічний, компетентнісний, професіографічний, особистісний та діяльнісний методологічні підходи, реалізація яких вказує на стратегічні напрямки такої підготовки;

- стратегія професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти відображає причинно-наслідкові зв'язки й залежності, зумовлені соціально-економічними, політичними, культурологічними факторами, й відповідає таким вимогам: узгодженість із запитами ринку фітнес-послуг (принцип ринкової конгруентності); спрямованість на виховання морально-етичних, духовних та професійних цінностей студентів (принцип гуманізації); зорієнтованість на стимуляцію активного навчання (принцип студенто-орієнтованості); фундаментальність, цілісність надання інформації та єдність наукових досліджень і навчальної діяльності (принцип фундаменталізації та науковості); спрямованість професійної підготовки на розвиток в майбутніх фітнес-тренерів системного та критичного мислення (принцип інтелектуалізації); демонстрування академічної чесності студентами та науково-педагогічними працівниками (принцип академічної чесності);

- ефективність професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти залежить від урахування загальнодидактичних і специфічних закономірностей навчання та відповідає таким принципам: системності (дає змогу тлумачити професійну підготовку майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти з позицій логіки синтезу, взаємопереходів і взаємозалучення усіх її компонентів); інтеграції базової та спеціальної підготовки (передбачає формування у студентів оптимального мінімуму загальних та базових компетентностей, необхідних для вирішення загальнопрофесійних завдань фахівця у сфері фізичної культури і спорту й формування спеціальних професійних компетентностей та особистісних якостей, необхідних для виконання професійних обов'язків фітнес-тренера); міждисциплінарності (передбачає компетентісно-інтегративний характер проектування та викладання навчальних програм з їх орієнтацію на специфіку

професійної діяльності фітнес-тренера); рухової поліфункціональності (забезпечує формування у студентів значного обсягу технічних навичок з різних напрямів фітнесу); смислової та перцептивної наочності (передбачає застосування комплексу специфічних методів навчання руховим діям у процесі технічної підготовки на основі формування в майбутніх фітнес-тренерів як смислової, так і сенсомоторної інформації про рух); ранньої професіоналізації (потребує впровадження з першого по четвертий курси навчання дисциплін професійно-прикладної спрямованості, виконання професійних завдань у ході проходження практик за профілем майбутньої роботи та волонтерської діяльності); єдності традиції та інновацій (дає змогу реалізувати діалектичний баланс між застосуванням традиційних для педагогіки, теорії та методики фізичного виховання і спорту засобів, методів і форм навчання й інноваційних ідей); диференціації та індивідуалізації (передбачає урахування пізнавального стилю, психофізіологічних та індивідуально-типологічних особливостей студентів, рівня базових знань і навичок, професійного досвіду, типу сформованої мотивації, спрямованості особистості, схильностей та інтересів студентів, їхніх світоглядних і національних цінностей, соціальних та когнітивних характеристик молодого покоління); евристичної інтерактивності (забезпечує продуктивну творчу взаємодію студентів та викладачів за умов координуючої ролі останніх); самостійності (передбачає формування у студентів здатності до самостійного пошуку, опрацювання, опанування інформації; самостійного набуття, удосконалення професійних навичок та навчання методам самостійного отримання знань, умінь і навичок).

5. Система професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти як соціальний інститут є відкритою, відображає тенденції соціокультурного, економічного, освітянського та професійного простору, спрямована на формування професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів та передбачає взаємодію між її елементами (мета, завдання, компоненти професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, загальні, базові та спеціальні компетентності, методологічні підходи та принципи професійної підготовки, її зміст, методи, засоби та форми навчання, педагогічні умови, етапи професійної підготовки, діяльність студента, викладача та групи, засоби педагогічного діагностування) на основі реалізації внутрішніх та зовнішніх зв'язків, що в результаті дасть можливість випускникам після завершення освітньої програми успішно здійснювати діяльність з надання фітнес-послуг для різних груп населення.

Організаційно-методичний супровід системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти передбачає реалізацію: 1) освітньо-професійної програми (перелік навчальних дисциплін) для набуття студентами загальних, базових та спеціальних компетентностей, що в сукупності забезпечують формування мотиваційного, аксіологічного, особистісного, гносеологічного та праксеологічного компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів; 2) технологій контекстного, індивідуально-диференційованого, проблемного, активного й інтерактивного навчання,

інформаційно-комунікаційних технологій і технологій навчання руховим діям; 3) традиційних та інтерактивних методів і форм навчання з метою формування праксеологічного компонента професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів: кейс-метод; рольові ігри, соціально-психологічні тренінги; різноманітні види практик; метод дискусії; складання портфоліо; специфічні методи навчання руховим діям з різних напрямів фітнесу в межах дисциплін «Фітнес-технології» та «Рекреаційні технології»; методи ідеомоторного навчання; методи розвитку концентрації та кінестетичних відчуттів за допомогою застосування метафор, візуальних й аудіальних субмодальностей, технік нейролінгвістичного програмування («якоріння»); метод майстер-класу; «мозкової атаки»; застосування електронного сервісу Kahoot для створення онлайн вікторин, тестів та опитувань; створення веб-сторінки з дисципліни «Професійна майстерність»; бінарні лекції, лекції-конференції; 4) суспільно-виховних форм організації навчання з метою формування аксіологічного, мотиваційного та особистісного компонентів професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, зокрема виготовлення групових соціальних проєктів, волонтерська участь у фізкультурно-спортивних масових заходах, фітнес-конвенціях, студентських олімпіадах, університетських святах, соціальних акціях тощо.

6. Ефективність системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти визначалася динамікою рівнів сформованості як окремих компонентів професійної компетентності студентів контрольної та експериментальної груп за відповідними критеріями, так і динамікою професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у цілому. Узагальнені результати динаміки рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів свідчать про такі тенденції до змін: в обох групах зафіксовано достовірне збільшення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів. Так, збільшення кількості студентів, які мають високий рівень сформованості показника, у контрольній групі становило 5,13 %, а в експериментальній – 17,03 %; збільшення кількості студентів, які мають середній рівень, у контрольній групі становило 14,22 %, а в експериментальній – 26,93 %; кількість студентів, які мають низький рівень, у контрольній групі зменшилася на 19,35 %, а в експериментальній – на 43,27 %. Порівняння результатів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів наприкінці експериментального дослідження в обох групах дало змогу виявити відмінності між цими вибірками, про що свідчить значення критерію Пірсона (χ^2 емп. = 14,19), при цьому збільшення результатів у експериментальній групі було суттєвим. Встановлено, що найбільш помітний вплив на формування професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів у експериментальній групі мали гносеологічний, праксеологічний та особистісний компоненти.

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив ефективність розробленої системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти. Здійснене нами дослідження не вичерпує всіх аспектів

проблеми професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти. Перспективи для подальших досліджень вбачаємо у вдосконаленні системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів відповідно до Стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», спеціалізації «Фітнес та рекреація»; у вдосконаленні навчального плану для майбутніх фітнес-тренерів на основі оптимального поєднання фундаментального та професійного блоків дисциплін, їх взаємопроникнення на основі міжпредметних зв'язків, інтегрованих курсів, курсів за вибором, міждисциплінарних форм контролю, що забезпечать формування у студентів цілісного уявлення про професію фітнес-тренера, основою якого є системні знання; створенні інтерактивних технологій для розвитку професійно важливих якостей особистості майбутніх фітнес-тренерів; проектуванні технологій волонтерської діяльності майбутніх фітнес-тренерів.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографія

1. Василенко ММ. *Професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти: теорія та методика*: монографія. – Київ: «Центр учбової літератури»; 2018. 495 с.

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Василенко ММ. Результати навчання майбутнього фітнес-тренера в рамках компетентісного підходу. У зб.: Макаренко ЛЛ, укладник. *Наукові записки*: зб. наук. статей. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед.ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова; 2012;CVI(106):28-34.

3. Василенко ММ. Система вищої освіти майбутніх фітнес-тренерів у Сполучених Штатах Америки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя: Класичний приватний університет; 2012;26(79):494-99.

4. Василенко ММ. Сучасний стан та проблеми підготовки фітнес-тренерів в США. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків: ХОВНОКУ–ХДАДМ; 2012;11:19-22. DOI: 10.6084/m9.figshare.97348.

5. Василенко ММ. Специфіка підготовки майбутніх фітнес-тренерів у Німеччині та Австрії (в порівняльному аспекті). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя: Класичний приватний університет; 2012;27(80):126-30.

6. Василенко ММ. Тенденції розвитку системи освіти майбутніх фітнес-тренерів у Російській Федерації. У зб.: Арзютов ГМ, редактор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15.*

Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова; 2013;4(29):166-70.

7. Василенко ММ. Досвід підготовки тренерів з фітнесу в країнах Балтії. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету.* 2013;107(1):85-8.

8. Василенко ММ. Дисципліна «Психологія діяльності в сфері фітнесу та рекреації» як складова змісту підготовки майбутнього фітнес-тренера у вищому навчальному закладі. У зб.: Арзютов ГМ, редактор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт): зб. наук. праць.* Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова; 2014;10(51):8-12.

9. Василенко ММ. Обґрунтування змісту варіативної частини стандарту вищої фізкультурної освіти майбутнього фітнес-тренера. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах:* зб. наук. праць. Запоріжжя: Класичний приватний університет; 2014;37(90):132-7.

10. Василенко ММ. Роль та місце дисципліни «Професійна майстерність фітнес-тренера» в процесі підготовки майбутнього фахівця. У зб.: Арзютов ГМ, редактор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт): зб. наук. праць.* Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова; 2014;3К(44):148-51.

11. Василенко ММ. Сучасні вимоги роботодавців до формування готовності майбутніх фітнес-тренерів до професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах:* зб. наук. праць. Запоріжжя: Класичний приватний університет; 2014;38(91):119-24.

12. Василенко ММ. Стан готовності майбутніх фахівців до діяльності у сфері фітнес-індустрії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах:* зб. наук. праць. Запоріжжя: Класичний приватний університет; 2014;39(92):98-102.

13. Василенко ММ. Стан та перспективи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах України. У зб.: Арзютов ГМ, редактор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт): зб. наук. праць.* Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова; 2015;3 К2(57):53-6.

14. Василенко ММ. Зміст стандарту вищої освіти магістрів-майбутніх фітнес-тренерів. У зб.: Макаренко ЛЛ, упорядник. *Наукові записки:* зб. наук. статей. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед.ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015;СХХVIII (128):17-24.

15. Василенко ММ. Особливості професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах України. У зб.: Арзютов ГМ, редактор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*

(*Фізична культура і спорт*): зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова; 2016;3К2(71):59-62.

16. Василенко ММ, Денисова ЛВ. Методологічні підходи до дослідження професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах. У зб.: Тимошенко ОВ, редактор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова; 2017;5К(86):55-9.

17. Василенко ММ, Дутчак МВ. Історичні передумови формування системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти. У зб.: Тимошенко ОВ, редактор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова; 2018;3К(97):103-7.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних

18. Дутчак МВ, Василенко ММ. Теоретичне обґрунтування кваліфікаційної характеристики фітнес-тренера. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків: ХОВНОКУ; 2013;2:17-21. DOI: 10.6084/m9.figshare.639187 (фахове видання України, що внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

19. Василенко ММ. Становлення системи вищої фізкультурної освіти майбутніх фітнес-тренерів в Україні. *Освітологічний дискурс*. Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2016;3(15):30-42 (фахове видання України, що внесено до наукометричних баз: *Google Scholar; CiteFactor*).

20. Василенко ММ. Тезаурус дослідження професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищому навчальному закладі. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2016;8(4):4-10 (фахове видання України, що внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

21. Vasilenko M. Advantages and disadvantages of professional preparational of the future fitness trainers in Great Britain and Australia. *EUREKA: Social and Humanities*. 2016;4:47-54. DOI: 10.21303/2504-5571.2016.00137 (зарубіжне видання Естонії, що внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

22. Vysochina N, Vorobiova A, Vasylenko M, Vysochin F. Volitional qualities of athletes and their influence on competitive activities. *Journal of Physical Education and Sport*. 2018;18(1):230-4. DOI:10.7752/jpes.2018.01030/ (зарубіжне видання Румунії, що внесено до міжнародної наукометричної бази *Scopus*).

23. Vasilenko M, Duthak M. Components, criteria, indicators and levels of professional competence formation of future fitness-trainers at higher educational institutions. *EUREKA: Social and Humanities*. 2018;2:45-51. DOI: 10.21303/2504-5571.2018.00586. (зарубіжне видання Естонії, що внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

24. Василенко ММ. Особливості професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у США. *Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та туризму*: тези доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф.; 2012 Жовт. 18-19. Запоріжжя; 2012:161-2.

25. Василенко ММ, Дутчак МВ. Порівняльна характеристика професійної підготовки майбутніх фітнес тренерів у країнах ЄС. У зб.: Кушнірук СГ, редактор. *Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.; 2013 Вер. 26-28. Бердянськ; 2013:114-6.

26. Василенко ММ, Дутчак МВ. Кваліфікаційна характеристика фітнес-тренера як підґрунтя професійної підготовки в ВНЗ. У зб.: Огаренко ВМ та ін., редактори. *Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму*: зб. тез доповідей V Міжнародної наук.-практ. конф.; 2013 Жовт. 10-11. Запоріжжя: КПУ; 2013:47-8.

27. Василенко ММ. Психологічний профіль фітнес-тренера як підґрунтя для розробки змісту професійної підготовки майбутнього фахівця. У зб.: Лузік ЕВ, Акмалдінова ОМ, редактори. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти України*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.; 2014 Бер. 20. Київ: НАУ; 2014:37-8.

28. Василенко ММ. Доцільність вивчення дисципліни «Психологія діяльності в сфері фітнесу та рекреації» майбутніми фітнес-тренерами». *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення*: матеріали IX Всеук. наук.-практ. конф. з міжнар. участю; 2014 Трав. 15-16. Львів: ЛДУФК; 2014:310-5.

29. Василенко ММ, Погонцева ОВ. Аналіз навчальних програм для майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації у вищих навчальних закладах Чехії. У зб.: *Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи*: матеріали міжнар. наук.-практ. заочної конф.; 2015 Вер. 18. Маріуполь: МДУ; 2015:260-2.

30. Василенко ММ. Практика професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах Польщі. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення*: матеріали X Всеук. наук.-практ. конф. з міжнар. участю; 2016 Трав. 12-13. Львів: ЛДУФК; 2016:369-74.

31. Василенко ММ. Проблеми професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів в умовах сучасної вищої школи. *Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та туризму*: тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф.; 2016 Жовт. 20-21. Запоріжжя; 2016:30-1.

32. Василенко ММ. Компетентнісний підхід до дослідження професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів: переваги та недоліки. У зб.: Лузік ЕВ, Акмалдінова ОМ, редактори. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти України*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф.; 2017 Бер. 23. Київ: НАУ; 2017:37-8.

33. Василенко ММ. Обґрунтування підходів до дослідження професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах: філософський та загальнонауковий рівень. *Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку*: матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф.; 2017 Квіт. 5-7. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна; 2017:80-2.

34. Василенко ММ. Основні положення концепції професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах. *Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі*: матеріали III міжн. конгресу; 2017 Трав. 18-21. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського; 2017:596-7.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

35. *Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика. Освітньо-професійна програма підготовки. Засоби діагностики якості вищої освіти бакалавра галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» напрямку підготовки 6.010203 «Здоров'я людини»*. Чинний від 2013-01-01. Київ: Вид-во Національного університету фізичного виховання і спорту України «Олімпійська література», 2013. 60 с.

36. Василенко ММ, Погонцева ОВ. Сучасний стан сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності в сучасних центрах оздоровчого фітнесу, SPA&VELNESS. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*: зб. наук. праць. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського; 2014;18(1):450-56.

37. Василенко ММ., Сущенко ЛП., Івченко ВО. *Комп'ютерна програма «ВСІ: педагогічна діагностика рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів»*. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 80629 від 30.07.2018, видане Управлінням державних реєстрацій Департаменту інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

АНОТАЦІЇ

Василенко М. М. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.– Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2018.

У дисертації вперше сформульовано й науково обґрунтовано теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Вперше розроблено систему професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, що є підсистемою загальної системи вищої освіти фахівців сфери фізичної культури і спорту, формується упорядкованою єдністю об'єктивно взаємопов'язаних і взаємообумовлених структурних підсистем (блоків) й забезпечує формування професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів.

Обґрунтовано концепцію професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти, яка визначає її мету, термінологічний апарат, методологічні підходи, закономірності та сукупність загальних і специфічних принципів.

Визначено структуру професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів, що формується у закладах вищої освіти, містить мотиваційний, аксіологічний, гносеологічний, особистісний і праксеологічний компоненти, утворюється системою загальних, базових і спеціальних компетентностей (дидактично-рухової, проектувально-конструкторської, контрольної-аналітичної, організаційно-регулятивної, мотиваційно-комунікативної та маркетингово-комерційної).

Розроблено діагностичний інструментарій для оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів.

Доведено ефективність системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна компетентність, майбутні фітнес-тренери, заклади вищої освіти.

Василенко М. Н. Теоретические и методические основы профессиональной подготовки будущих фитнес-тренеров в учреждениях высшего образования. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2018.

В диссертации впервые сформулированы и научно обоснованы теоретические и методические основы профессиональной подготовки будущих фитнес-тренеров в учреждениях высшего образования.

Впервые разработана система профессиональной подготовки будущих фитнес-тренеров в учреждениях высшего образования, которая является подсистемой общей системы высшего образования специалистов сферы физической культуры и спорта, образуется упорядоченным единством объективно взаимосвязанных и взаимообусловленных структурных подсистем (блоков) и обеспечивает формирование профессиональной компетентности будущих фитнес-тренеров.

Обоснована концепция профессиональной подготовки будущих фитнес-тренеров в учреждениях высшего образования, которая определяет ее цель,

терминологический аппарат, методологические подходы, закономерности и совокупность общих и специфических принципов.

Определена структура профессиональной компетентности будущих фитнес-тренеров, которая формируется в учреждениях высшего образования, содержит мотивационный, аксиологический, гносеологический, личностный и праксеологический компоненты и образуется системой общих, базовых и специальных компетентностей (дидактически-двигательной, проектно-конструкторской, контрольно-аналитической организационно-регулятивной, мотивационно-коммуникативной и маркетингово-коммерческой).

Разработан диагностический инструментарий для оценки уровней сформированности профессиональной компетентности будущих фитнес-тренеров.

Доказана эффективность системы профессиональной подготовки будущих фитнес-тренеров в учреждениях высшего образования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональная компетентность, будущие фитнес-тренеры, учреждения высшего образования.

Vasylenko M.M. Theoretical and methodical foundations of professional preparation of future fitness coaches in higher education institutions. – Qualifying scientific paper on the rights of manuscript.

Dissertation for scientific degree Doctor of Science on Pedagogy, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, 2018. – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2018.

In the dissertation for the first time the theoretical and methodical foundations of the future fitness coaches' preparation in higher education institutions are formulated and scientifically substantiated: for the first time the system of professional preparation of future fitness coaches in higher education institutions is developed. It is substantiated, that this system is the subsystem of the general system of higher education for specialists in the field of physical culture and sports, it forms by the ordered unity of objectively interconnected and interdependent structural subsystems, ensures the formation of professional competence of future fitness coaches, where the system-generating factor is a set of social requests, employer requirements, regulatory framework, foreign preparation experience and target block (aim, tasks of the profession preparation, components and types of competence of future fitness coaches), the system-regulating factor – a methodological block (a set of approaches and principles), the system-completing – a set of content block (curriculum and stages of professional training), organizational and technological block (methods, means, forms of education process, pedagogical conditions, subjects of pedagogical activity) and a diagnostic-result block; for the first time the concept of professional training of future fitness coaches during education in higher institutions are substantiated, which defines its goal, terminological apparatus, methodological approaches, patterns and complex of general and specific principles; for the first time the structure of future fitness coaches' professional competence, which is formed in higher education institutions and

includes motivational, axiological, epistemological, personal and praxeological components, and is generated by the system of general, basic and special competence (didactic-motor, planning-design, control-analytical, organizational-regulatory, marketing-commercial, motivational-communicative); for the first time a diagnostic tool for evaluation of the levels of professional competence formation of future fitness coaches has been developed.

The motivational component of the professional competence of future fitness coaches, which is formed in higher education institutions, is characterized by the presence of professional orientation of the individual; axiological – determines the measure of ability to self-determination, goal-setting and actualization of their own potentials; epistemological – is characterized by a complex of social and humanitarian, fundamental and professional knowledge and formed academic abilities; praxeological – reflects the extent of the ability of future fitness coaches to carry out effective professional activities and is a part of the required amount of specialist competencies; personal – provides the development of professional-significant personal qualities of future fitness trainers. Special skills of future fitness coaches include didactic-motor, planning-design, control-analytical, organizational-regulatory, motivational-communicative and marketing-commercial competences.

The regularities of external conditionality reflecting the existing external cause-effect relationships in the socio-cultural, economic and political environment are realized through the principles of market congruency; humanization; student orientation; fundamentalism and scientific approach; intellectualization; academic honesty. According to general-didactic and specific regularities, which determine the content of the future fitness coaches' preparation in higher education institutions, the following principles are defined: systematic, interdisciplinarity; integration of basic and special preparation; motor polyfunctionality; early professionalization; the unity of tradition and innovation; differentiation and individualization; heuristic interactivity; semantic and perceptual visibility; independence.

Clarified: the content characteristics of the definitions: "professional preparation of future fitness coaches in higher education institutions", "professional competence of future fitness coaches, which is formed in higher education institutions", "fitness coach", "future fitness coach", "fitness service".

It has been determined that "professional preparation of future fitness coaches in higher education institutions" is a pedagogical system designed to execute the requirements of the customers of educational services (employers) and society, aimed at obtaining a bachelor's degree (qualification "Fitness coach") and forming of graduates' professional competence, and which will allow successfully carry out fitness services for various groups of the population after completing the educational program. Improved content, forms and methods of professional preparation of future fitness coaches in higher education institutions

Key words: professional preparation, professional competence, future fitness coach, higher education institutions.

Підписано до друку 26.11.2018 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 пр. Зам. № 334
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.